

แบบการเสนอผลงาน
(ระดับชำนาญการ และระดับชำนาญการพิเศษ)

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลบุคคล/ตำแหน่ง

ชื่อผู้ขอประเมินนายชัชชัย วงศ์อยู่.....

ตำแหน่งปัจจุบันนักวิชาการป่าไม้...ระดับ...ชำนาญการ.....ตำแหน่งเลขที่...๔๖๓๓.....

หน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งปัจจุบัน.....

๑) ทำหน้าที่หัวหน้าหน่วยจัดการต้นน้ำแม่ยางมัน ส่วนจัดการต้นน้ำ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๕ (เชียงราย) โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

- บริหารจัดการพื้นที่ต้นน้ำ และพัฒนาระบบนิเวศต้นน้ำ
- อนุรักษ์, ฟื้นฟู, ปรับปรุง, บำรุงดูแล, ป้องกันรักษาและ ศึกษาวิจัยพื้นที่ต้นน้ำ
- ส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำ

๒) ทำหน้าที่หัวหน้าอุทยานน้ำตกตาดคว้น ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๕ (เชียงราย) โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

- บริหารจัดการพื้นที่วนอุทยานน้ำตกตาดคว้น และพัฒนาระบบนิเวศในพื้นที่ตามหลักวิชาการ
- คุ้มครอง บำรุง ดูแล และรักษาพื้นที่ป่าวนอุทยานน้ำตกตาดคว้น เพื่อเป็นแหล่งศึกษา วิจัย และ

ค้นคว้าทางธรรมชาติ

- พัฒนาและปรับปรุงพื้นที่นันทนาการสำหรับพักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนโดยส่วนรวม

๓) ทำหน้าที่หัวหน้าหน่วยควบคุมพื้นที่เตรียมประกาศเป็นเขตห้ามล่าพญาเม็งราย ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๕ (เชียงราย) โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

- สำรวจข้อมูลความเหมาะสมของพื้นที่ทั้งด้านกายภาพและชีวภาพ อันได้แก่ ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืช ความหลากหลายของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่สำรวจ และกำหนดขอบเขตพื้นที่ลงในแผนที่ พร้อมทั้งจัดทำรายงานการสำรวจ

- ตรวจสอบข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ดังกล่าวร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และรวมถึงราษฎรผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สำหรับใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาประกาศให้เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

ตำแหน่งที่จะแต่งตั้งนักวิชาการป่าไม้...ระดับ...ชำนาญการพิเศษ.....ตำแหน่งเลขที่.....๔๓๔๖.....

หน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งที่จะแต่งตั้ง...ในสังกัดส่วนประสานโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๕ มีดังนี้

๑. กำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่โดยยึดถือแนวทางพระราชดำริ
๒. ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน และผลักดันแนวทางพระราชดำริเพื่อแก้ไขปัญหาของราษฎร ในพื้นที่ เพื่อให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน
๓. ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น พัฒนาอาชีพด้านป่าไม้ เสริมสร้างการเรียนรู้
๔. ประสานดำเนินการ ติดตาม และรายงานการดำเนินงาน กรณีทุเลาเกล้าถวายฎีกาการขอพระราชทานพระมหากรุณา ฯลฯ ร่วมกับสำนักพระราชเลขธิการ สำนักพระราชวัง สำนักงาน ก.ป.ร.

ส่วนที่ ๒ ผลงานที่เป็นผลการปฏิบัติงานหรือผลสำเร็จของงาน

๑. เรื่อง แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (สสอ.)

กรณีการดำเนินงาน : หน่วยจัดการต้นน้ำแม่ยางมัน อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

๒. ระยะเวลาที่ดำเนินการ.....เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ถึงเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๖๗.....

๓. ความรู้ ความชำนาญ หรือความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

๓.๑ ความรู้ทางวิชาการ ได้แก่ วนศาสตร์ เกษตรศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ และการพัฒนาชุมชน

๓.๒ แนวคิดที่ใช้ในการดำเนินการ ได้แก่

๓.๒.๑ แนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การดำเนินการต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถเอื้ออำนวยให้มวลมนุษย์มีใช้ตลอดไปโดยไม่ขาดแคลนหรือมีปัญหาใด ๆ (เกษม จันทรแก้ว, ๒๕๓๖)

๓.๒.๒ แนวคิดการจัดการลุ่มน้ำ

การจัดการพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร เป็นการจัดการเพื่อให้มีป่าต้นน้ำที่สมบูรณ์ สามารถอำนวยประโยชน์น้ำได้ ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และระยะเวลาการไหลของน้ำตลอดทั้งปี รวมถึงการจัดการการใช้ประโยชน์ดิน น้ำ ป่าไม้ และการจัดการคนที่อาศัยอยู่ภายในและโดยรอบพื้นที่ป่าต้นน้ำ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ส่งผลทำให้ป่าต้นน้ำลำธารมีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น

๓.๒.๓ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคน ชุมชน องค์กรประชาชนที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมพิจารณาวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ปัญหาและร่วมรับผิดชอบ ด้วยความสมัครใจเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

๓.๒.๔ แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อมุ่งหวังการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในทุกระดับ ภายใต้ความสามารถในการตอบสนองของสิ่งแวดล้อม ซึ่งยังคงคุณภาพสิ่งแวดล้อมไว้ได้อย่างเหมาะสม ด้วยการรักษาความสมดุลขององค์ประกอบต่าง ๆ ตามธรรมชาติ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทั้งในช่วงเวลาปัจจุบันและช่วงเวลาอนาคต (วสิน อิงคพัฒนากุล, ๒๕๔๘)

๓.๒.๕ แนวคิดการประเมินผลกระทบต่อสังคม (Social Impact Assessment : SIA)

เป็นการศึกษาผลกระทบของโครงการไม่ว่าจะเป็นการสร้างขึ้นโดยมนุษย์ หรือเกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับชุมชน คนที่อยู่อาศัยในชุมชน และสังคม จึงอาจกล่าวได้ว่าการประเมินผลกระทบทางสังคมจึงเป็นกระบวนการของการประเมิน หรือคาดการณ์ล่วงหน้าถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่น่าจะเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายหรือ โครงการพัฒนา (ปนัดดา หลินเจริญ, ๒๕๔๔)

๔. สรุปสาระสำคัญ ขั้นตอนการดำเนินงาน และเป้าหมายของงาน

๔.๑ สรุปสาระสำคัญ

แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (สสอ.) กรณีการดำเนินงานของหน่วยจัดการต้นน้ำแม่ยางมัน มีวัตถุประสงค์ เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับชุมชนที่อยู่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่หน่วยจัดการต้นน้ำแม่ยางมัน โดยการสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ด้วยงบประมาณประจำปี (ประเภทเงินอุดหนุน) หมู่บ้านละ ๕๐,๐๐๐ บาทต่อปี โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

๔.๑.๑ สำรวจและกำหนดหมู่บ้านเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ สสอ. ซึ่งเป็นหมู่บ้านในพื้นที่รับผิดชอบหน่วยจัดการต้นน้ำแม่ยางมัน

๔.๑.๒ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๕ (เชียงราย) แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (คณะกรรมการบริหาร สสอ.) ตรวจสอบดูแลให้คำปรึกษาและติดตามผลการดำเนินงานโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์

๔.๑.๓ หมู่บ้านเป้าหมายมีการประชุมสรุปปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านและแนวทางแก้ไข มีการลงชื่อเป็นสมาชิก สสอ. และจัดตั้งคณะกรรมการ สสอ. ของหมู่บ้าน ร่วมกันจัดทำโครงการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีเจ้าหน้าที่หน่วยฯ ร่วมเป็นผู้ชี้แจงและให้คำแนะนำ เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณต่อคณะกรรมการบริหาร สสอ. ผ่านหัวหน้าหน่วยงานสนาม

๔.๑.๔ คณะกรรมการบริหาร สสอ. พิจารณา ตรวจสอบ และอนุมัติโครงการของหมู่บ้านเป้าหมาย และแจ้งให้สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ฯ จ่ายเงินอุดหนุนให้หมู่บ้านเป้าหมายไปดำเนินกิจกรรมตามโครงการที่ได้รับอนุมัติ โดยมีหัวหน้าหน่วยจัดการต้นน้ำแม่ยางมัน เป็นที่ปรึกษาและให้ข้อมูลทางวิชาการ

๔.๑.๕ คณะกรรมการบริหาร สสอ. ดำเนินการหรือตั้งคณะทำงานติดตามความก้าวหน้า เฝ้าระวังการทำงานของหน่วยฯ และการดำเนินกิจกรรมหมู่บ้านเป้าหมาย ตลอดจนให้คำปรึกษา แก้ไขปัญหาให้ลุล่วงทันท้วงที รวมทั้งเฝ้าระวังและตรวจสอบการรายงานผลให้ถูกต้องครบถ้วนทันตามกำหนดเวลาติดตาม

๔.๑.๖ หน่วยฯ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานของหมู่บ้านเป้าหมายที่รับผิดชอบ และส่วนจัดการต้นน้ำสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ๑๕ (เชียงราย) รวบรวมผลการดำเนินงานตามโครงการ สสอ. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามแบบที่กำหนด ทั้งการรายงานความก้าวหน้า ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด และรายงานเมื่อสิ้นปีงบประมาณ ส่งให้สำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ ภายในเวลาที่กำหนด

๔.๒ ขั้นตอนการดำเนินงานศึกษา

การศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (สสอ.) กรณีการดำเนินงานของหน่วยจัดการต้นน้ำแม่ยางมัน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาหาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยมีเนื้อหารายละเอียดเกี่ยวกับประชากร กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

๔.๒.๑ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ราษฎรที่อาศัยในหมู่บ้านที่ดำเนินงานภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (สสอ.) ที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยจัดการต้นน้ำแม่ยางมัน จำนวน ๑๙ หมู่บ้าน ดังนี้

- ๑) บ้านห้วยชมพู หมู่ที่ ๑๗ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๒) บ้านพนาเสรี หมู่ที่ ๒๕ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๓) บ้านแม่ยางมัน หมู่ที่ ๔ ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๔) บ้านพญาโกทา หมู่ที่ ๖ ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๕) บ้านอ้ายโก๊ะ หมู่ที่ ๙ ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๖) บ้านป่าเกี๊ยะ หมู่ที่ ๑๘ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๗) บ้านปาม่วง หมู่ที่ ๑๘ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๘) บ้านพญาทองดี หมู่ที่ ๖ ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๙) บ้านใหม่ห้วยตาด หมู่ที่ ๙ ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๑๐) บ้านป่าซ้อแสนพงษ์ หมู่ที่ ๙ ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๑๑) บ้านป่าคาหลวง หมู่ที่ ๑๗ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๑๒) บ้านล่อจ้อ หมู่ที่ ๒๓ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๑๓) บ้านห้วยมะขามป้อม หมู่ที่ ๑๙ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๑๔) บ้านดอยงาม หมู่ที่ ๑๕ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๑๕) บ้านแม่ฝักแหละ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๑๖) บ้านห้วยน้ำขุ่น หมู่ที่ ๑๖ ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๑๗) บ้านแม่ยางมันใต้ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๑๘) บ้านสันติ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ๑๙) บ้านห้วยหก หมู่ที่ ๑๑ ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

๔.๒.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (สสอ.) กรณีการดำเนินงานของหน่วยจัดการต้นน้ำแม่ยางมัน ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม, การวัดระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถาม, การวัดระดับการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถาม, วัดระดับความคิดเห็นต่อกิจกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อเสนอแนะ

๔.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) จำนวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนทั้งหมด ๑๙ หมู่บ้าน ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จัดเก็บข้อมูลคำนวณจากการใช้สูตรคำนวณตามหลักของ Yamane คือ

$$n = N / (1 + (N)(e^2))$$

เมื่อ n = ขนาดตัวอย่าง

N = ขนาดกลุ่มประชากร

e = ระดับความแตกต่างของค่าสถิติกับพารามิเตอร์ (e =error)

๒) การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดเก็บข้อมูลจากประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน ตามจำนวนที่ได้จากการคำนวณ กระจายตามครัวเรือนต่าง ๆ โดยให้หัวหน้าครอบครัวเป็นตัวแทนของครัวเรือนในการให้ข้อมูล

๔.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ข้อมูล แปลงแบบสอบถามเป็นข้อมูลตัวเลข เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมการวิเคราะห์ทางสถิติ

๒) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๓) ข้อมูลการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (สสอ.) กรณีการดำเนินงานของหน่วยจัดการต้นน้ำแม่ยางมัน วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, ๒๕๔๕, หน้า ๑๐๓)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๔.๕๑ - ๕.๐๐	หมายถึง	ชุมชนมีส่วนร่วมฯ อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๓.๕๑ - ๔.๕๐	หมายถึง	ชุมชนมีส่วนร่วมฯ อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๒.๕๑ - ๓.๕๐	หมายถึง	ชุมชนมีส่วนร่วมฯ อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๕๑ - ๒.๕๐	หมายถึง	ชุมชนมีส่วนร่วมฯ อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ - ๑.๕๐	หมายถึง	ชุมชนมีส่วนร่วมฯ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

๕. ผลสำเร็จของงาน (เชิงปริมาณ/คุณภาพ)

๕.๑ ผลงานเชิงปริมาณ

ร้อยละ ๘๐ ของชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (สสอ.) ในระดับที่มาก และระดับมากที่สุด

๕.๒ ผลงานเชิงคุณภาพ

๕.๒.๑ ชุมชนตระหนักและให้ความสำคัญต่อการสร้างสมดุลของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่หน่วยจัดการต้นน้ำแม่ยางมัน

๕.๒.๒ ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ตามหลักวิชาการป่าไม้และใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างชาญฉลาด

๕.๒.๓ ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ

๕.๒.๔ ชุมชนมีความสามารถในการจัดทำโครงการและแผนกิจกรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

๖. การนำไปใช้ประโยชน์/ผลกระทบ

การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (สสอ.) กรณีการดำเนินงานของหน่วยจัดการต้นน้ำแม่ยางมัน เป็นการรวบรวมแนวความคิด กระบวนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และนำเสนอรูปแบบกิจกรรมการอนุรักษ์ที่หมู่บ้านเป้าหมายได้คัดเลือกเพื่อดำเนินการดังกล่าว และผลงานดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในการบริหารจัดการชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต่าง ๆ โดยการดำเนินการดังต่อไปนี้คือ

๖.๑ การนำผลงานมาจัดทำเป็นเอกสารคู่มือแสดงขั้นตอน กระบวนการ หรือวิธีการดำเนินโครงการส่งเสริม

และพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (สสอ.) เพื่อเป็นแนวทางเพิ่มเติมในการดำเนินงานของหน่วยจัดการต้นน้ำอื่น ๆ ต่อไป

๖.๒ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และถ่ายทอดประสบการณ์ในการดำเนินงานกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของโครงการในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

๗. ความยุ่งยากและซับซ้อนในการดำเนินการ

๗.๑ ที่ตั้งหมู่บ้านในเขตพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยจัดการต้นน้ำแม่มกุ่มส่วนใหญ่ กระจายอยู่ตามพื้นที่ภูเขาซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศสูงชัน การเดินทางและการติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความยากลำบาก ทำให้การดำเนินงานยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่ที่รับผิดชอบ ขาดความสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

๗.๒ ราษฎรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา ทำให้การสร้าง ความเข้าใจกับชุมชนไม่ครบถ้วน ประกอบกับทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุนและส่งเสริม ทำให้มีระยะเวลาและจำนวนครั้งในการเข้ามามีส่วนร่วมของราษฎรลดน้อยลง

๘. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

๘.๑ ราษฎรบางกลุ่มในหมู่บ้านเป้าหมาย มีทัศนคติต่อต้านการเข้าดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ จึงไม่ให้ความร่วมมือ หรืออาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมบ้างเพียงเล็กน้อยเนื่องจากไม่มีพฤติกรรมหรือแรงจูงใจต่อบุคคลที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

๘.๒ ชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบหน่วยจัดการต้นน้ำแม่มกุ่ม เป็นชาวไทยภูเขาหลากหลายชนเผ่าและราษฎรบางกลุ่ม จึงมีข้อจำกัดด้านการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่และสมาชิกของชุมชน ทำให้กระบวนการดำเนินงานบางกิจกรรมเกิดความล่าช้า

๙. ข้อเสนอแนะ

๙.๑ การคัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมาย ควรดำเนินการบนพื้นฐานความพร้อมและความสมัครใจของสมาชิกส่วนใหญ่ของชุมชนนั้น ๆ

๙.๒ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านเป้าหมาย ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอน ร่วมคิด ร่วมพิจารณาวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ปัญหา และร่วมรับผิดชอบ และสอดคล้องกับอัตลักษณ์, ภูมิสังคม, ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน บนพื้นฐานของหลักวิชาการและหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง จึงจะทำให้กิจกรรมนั้น ๆ เป็นที่ยอมรับและประสบผลสำเร็จ

๑๐. การเผยแพร่ผลงาน (ถ้ามี)

.....-ไม่มี-.....

๑๑. ผู้ร่วมดำเนินการ (ถ้ามี)

(๑)-..... สัดส่วนของผลงาน.....-%
(๒)-..... สัดส่วนของผลงาน.....-%
(๓)-..... สัดส่วนของผลงาน.....-%

ขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

(ลงชื่อ) ผู้ขอประเมิน

(.....นายชัย วงศ์.....)

วันที่...๒๗.../.....กุมภาพันธ์...../.....๒๕๖๘.....

ขอรับรองว่าสัดส่วนการดำเนินการข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

รายชื่อผู้มีส่วนร่วมในผลงาน	ลายมือชื่อ
(๑)	
(๒)	
(๓)	

ได้ตรวจสอบแล้วขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นถูกต้องตรงกับความเป็นจริงทุกประการ

(ลงชื่อ)
(นายสมชาย สกลวรรณรักษ์)
(ตำแหน่ง)
วันที่...../...../.....

ผู้บังคับบัญชาที่กำกับดูแล

(ลงชื่อ)
(นายเจษฎา เงินทอง)
(ตำแหน่ง)
วันที่...../...../.....

ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป

- หมายเหตุ : ๑. คำรับรองจากผู้บังคับบัญชาอย่างน้อย ๒ ระดับ เว้นแต่ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวเป็นบุคคลคนเดียวก็ให้คำรับรอง ๑ ระดับได้
๒. ผู้บังคับบัญชาที่กำกับดูแล คือ ผู้บังคับบัญชาที่กำกับดูแลการปฏิบัติงาน ระดับต่ำกว่าสำนัก/กอง ๑ ระดับ และผู้บังคับบัญชาที่เหนือขึ้นไป คือ ผู้อำนวยการสำนัก/กอง/ศูนย์ หรือหัวหน้ากลุ่ม หรือรองอธิบดี หรืออธิบดี แล้วแต่กรณี
๓. การเสนอผลงานให้มีความยาวไม่น้อยกว่า ๕ หน้ากระดาษ A๔

**แบบการเสนอข้อเสนอแนวคิดการพัฒนาหรือปรับปรุงงาน
(ระดับชำนาญการ และระดับชำนาญการพิเศษ)**

๑. เรื่อง...การปลูกฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่เสื่อมสภาพ โดยใช้หลักในการอนุรักษ์ควบคู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ภายใต้แผนบูรณาการร่วมจากทุกภาคส่วน...

๒. หลักการและเหตุผล

จากภาวะการณของพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้ถูกบุกรุกทำลายจนมีสภาพเสื่อมโทรมและลดลงอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย จากการสำรวจของกรมป่าไม้ (๒๕๕๙) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ พบว่า พื้นที่ป่าไม้ของไทยเหลืออยู่ประมาณ ๑๐๒.๑๗ ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๘ ของพื้นที่ประเทศ ลดลงจากปี ๒๕๔๘ ร้อยละ ๐.๐๒ หรือประมาณ ๖๕,๕๐๐ ไร่ และจากสถิติพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทยจากปี ๒๕๔๗-๒๕๕๙ ที่ผ่านมา พื้นที่ป่าลดลงร้อยละ ๐.๐๒ ทุกปี ซึ่งพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกทำลายมีทั้งพื้นที่ป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นแหล่งรองรับ กักเก็บ ระบาย และควบคุมการไหลของน้ำฝน สู่ลำห้วย ลำธาร และแม่น้ำ หรือเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำ อีกทั้งยังเป็นแหล่งควบคุมความสมดุลของลมฟ้าอากาศและป้องกันมิให้เกิดอุทกภัยที่รุนแรง ที่ผ่านมามีป่าไม้ได้ถูกบุกรุกทำลายลงจนส่งผลให้พื้นที่ต้นน้ำเสื่อมโทรม ทำให้ระบบนิเวศน์ต้นน้ำขาดความหลากหลายและขาดความสมดุล เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาป่าที่เหลืออยู่ให้คงอยู่และดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่ความสมบูรณ์ดังเดิมโดยเร็วต่อไป

ด้วยพื้นที่ต้นน้ำเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ และมีขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ทั้งในพื้นที่ที่เป็นอนุรักษ์ และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีทั้งพื้นที่ที่ยังคงสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ ป่าเสื่อมโทรม ป่าที่เปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่ทำกิน ในการดำเนินการเพิ่มพื้นที่ป่าต้นน้ำจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสามารถกระทำได้หลายวิธี ทั้งวิธีการปล่อยให้เกิดการทดแทนของสังคมพืชในระบบนิเวศหรือฟื้นฟูตัวเองตามธรรมชาติ หรือการปลูกป่าทดแทนเพื่อลดระยะเวลาในการฟื้นตัวของป่า แต่การดำเนินการปลูกฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ ทั้งกรมป่าไม้, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือองค์กรภาคเอกชนต่าง ๆ ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่ได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากราษฎรในพื้นที่ ยังขาดการมีส่วนร่วมของราษฎรเริ่มตั้งแต่กระบวนการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านทรัพยากรเพื่อให้ทราบถึงต้นทุนสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเอง ส่งผลให้ยังขาดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของทรัพยากรที่ชุมชนได้รับจากป่าต้นน้ำทั้งทางตรงและทางอ้อม ขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งความรู้ข้อมูลทางวิชาการ สื่อต่างๆที่สามารถรับรู้และเข้าใจได้ง่าย มีราษฎรบางกลุ่มที่มีโอกาสในการศึกษาเรียนรู้บ้าง ก็ยังขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้ ความเข้าใจเพื่อปลูกฝังจากรุ่นบรรพบุรุษไปสู่รุ่นหลังสืบไป จึงทำให้ส่วนใหญ่ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และวางแผนในทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบตัว คิดว่าสิ่งเหล่านี้มีและเกิดขึ้นเองได้ตามธรรมชาติและไม่มีเพียงพอก็จะรองรับการใช้ประโยชน์ที่มาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษส่งต่อมาถึงรุ่นปัจจุบันและยังเหลือส่งต่อไปให้ลูกหลานในอนาคตต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด รวมถึงการที่ยังขาดการมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ วางแผน การดำเนินการในการพัฒนาชุมชนที่ต้อง

ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ พบว่าราษฎรส่วนใหญ่มุ่งที่จะการพัฒนาชุมชนเพียงด้านเดียวโดยปราศจากแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ดังนั้น เพื่อให้การปลูกฟื้นฟูป่าต้นน้ำมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรนำรูปแบบของการมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐ (public participation) ที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินการจากเดิมที่ให้รัฐมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติเพียงฝ่ายเดียว เป็นการกระจายอำนาจโดยราษฎรและองค์กรชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลคุ้มครองบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ มีการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คุณค่าและประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและอ้อม รวมถึงการศึกษาลักษณะที่อาจจะเกิดขึ้นหากมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป จนกระทั่งเสียสมดุลทางธรรมชาติ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้แก่ทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกันฟื้นฟูทรัพยากรที่สูญเสียไปให้กลับมาเอื้อประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้อย่างยั่งยืน นอกเหนือจากการปลูกฟื้นฟูในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่อยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่จะต้องดำเนินการโดยพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ป่าใช้สอย ป่าชุมชน ป่าต้นน้ำของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในส่วนที่มีสภาพไม่สมบูรณ์ก็ยังคงจำเป็นต้องปลูกต้นไม้เสริมเข้าไปเพื่อให้พื้นที่ป่าดังกล่าวมีความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น มีพรรณไม้ป่าหลายชนิดที่ถูกกำหนดรายชื่อไว้ว่าเป็นชนิดพันธุ์ที่เหมาะสมตามหลักวิชาการ ถูกนำมาเพาะชำเพื่อแจกจ่ายให้กับราษฎรนำไปปลูกในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น หรือแม้กระทั่งพื้นที่หัวไร่ปลายนา ส่วนใหญ่พบว่ากล้าไม้ป่าเหล่านี้กลับไม่ได้รับความสนใจจากประชาชนที่จะนำไปปลูกเท่าที่ควร เนื่องจากการปลูกต้นไม้ตามชนิดพันธุ์เหล่านี้ แม้ว่าจะเป็นไม้ยืนต้นที่โตมาสามารถตัดฟันใช้ประโยชน์ในเรื่องของการใช้เนื้อไม้ได้ แต่กลับต้องใช้ระยะเวลาในการปลูกและดูแลรักษานาน ๒๐-๓๐ ปี ในระหว่างที่รอให้ถึงอายุตัดฟันมาใช้ประโยชน์ได้ จึงมีแนวคิดที่จะเพิ่มคุณค่าให้กับกล้าไม้ป่าโดยนอกเหนือจากประโยชน์ในการกักเก็บน้ำ การเพิ่มความชุ่มชื้น ความร่มเย็น การเป็นแหล่งกำเนิดออกซิเจน และนอกเหนือจากปลูกเพื่อใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ในอนาคตแล้ว การเพาะชำกล้าไม้ป่าชนิดที่มีผลกินได้ และตลาดให้ความสนใจและรับซื้อผลผลิต เช่น มะขามป้อม มะไฟ สะตอป่า เพกา มะกอก หรือแม้กระทั่งชนิดพันธุ์ไม้ที่สามารถนำเอาหัวเชื้อเห็ดเข้าไปราดรดบริเวณโคนต้นของกล้าไม้ขณะที่ยังอยู่ในถุงเพาะชำ เช่น ไม้ในตระกูลยางสามารถราดหัวเชื้อเห็ดเผาะ เห็ดระโงก หรือมะม่วงป่า หว้า มะเกี๋ย อินทนิลสามารถราดหัวเชื้อเห็ดตับเต่า และพบว่าราษฎรให้ความสนใจกล้าไม้ที่ราดเชื้อเห็ดเข้ามาขอรับการสนับสนุนกล้าไม้เพื่อไปปลูกในพื้นที่ป่าชุมชน ป่าสาธารณะประโยชน์ พื้นที่หัวไร่ปลายนาหรือแม้กระทั่งในพื้นที่แปลงเพาะปลูกของราษฎรเองก็เริ่มนำกล้าไม้เหล่านี้ไปปลูกเพื่อหวังประโยชน์ทางอ้อมที่จะได้จากการเก็บเห็ดมาบริโภคในครัวเรือน หรือสามารถขายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ ภายหลังจากที่นำไปปลูกได้ ๒-๓ ปี ก็จะเริ่มมีเห็ดขึ้นบริเวณโคนต้นไม้ โดยมีข้อแม้ว่าจะต้องไม่ใช่สารเคมีใดๆ โดยเฉพาะยาฆ่าหญ้า ในขณะเดียวกันพบว่ากล้าไม้ที่ราดเชื้อเห็ดจะมีอัตราการเจริญเติบโตที่ไวกว่ากล้าไม้ปกติทั่วไป จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้กล้าไม้ที่มีผลใช้กินได้และมียาตลาดรับซื้อผลผลิต ตลอดจนกล้าไม้ที่ราดเชื้อเห็ดได้รับความสนใจ มีความต้องการที่จะขอรับการสนับสนุนเพื่อนำไปปลูกเป็นจำนวนมาก โดยเป็นผลมาจากการร่วมคิด ร่วมวางแผน สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานที่เพาะชำกล้าไม้ร่วมกับราษฎรกลุ่มเป้าหมายโดยตรง และได้มีการต่อยอดทางความคิดว่าหากนำเอากล้าไม้ดังกล่าวไปปลูกในพื้นที่ป่าใช้สอย หรือป่าเสื่อมโทรม ป่าสาธารณะประโยชน์เมื่อเวลาผ่านไป ๒-๓ ปีก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ เมื่อนำไปขายจะเกิดรายได้แล้วจึงนำเอารายได้ดังกล่าวมาจัดตั้งเป็นกองทุนในการพัฒนาโครงสร้างทางด้านสาธารณสุขมูลฐานของชุมชน จัดตั้งเป็นกองทุนด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในการดำเนินการลาดตะเวนป้องกันไฟป่า กองทุนในการทำแนวกันไฟป้องกันไฟป่า ช่วยลดปัญหาฝุ่น PM ๒.๕ กองทุนในการ

สร้างฝายถาวร ฝายกึ่งถาวร ฝายผสมผสาน ระบบป่าเปียกซึ่งถ้าหากมีการวางแผนพิจารณาจุดที่จะสร้างฝายร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับราษฎรที่มีพื้นที่ทำกินบริเวณด้านล่างแนวเขตป่าจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านอนุรักษ์ และด้านการพัฒนาระบบน้ำในพื้นที่เพาะปลูกของราษฎร ประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์นั้นเกิดประโยชน์ตั้งแต่การดักตะกอน ชะลอความเร็วในการไหลของน้ำทำให้สามารถเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ได้นานขึ้น ในปริมาณที่มากขึ้นและหากดำเนินการต่อยอดระบบน้ำจากฝายไปเป็นระบบป่าเปียกสร้างระบบคลองไส้ไก่ หรือวางระบบท่อน้ำให้กระจายไปสร้างความชุ่มชื้นให้พื้นที่ป่าช่วยป้องกันและลดความเสี่ยง และความรุนแรงที่เกิดจากไฟป่าในช่วงฤดูแล้งของทุกปี ในด้านการพัฒนารูปแบบการทำเกษตรกรรมนั้นในช่วงเวลาที่นอกเหนือจากฤดูกาลไฟป่า สามารถถอนน้ำจากฝายเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรมได้ สร้างโอกาสในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการปลูกพืชหมุนเวียน ซึ่งต้องมีการเผาวัชพืชเพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูกทุกปี กลายเป็นการปลูกไม้ผลยืนต้น หรือพืชชนิดอื่นที่ไม่ต้องเตรียมพื้นที่เพาะปลูกทุกปี เช่น มะม่วงหิมพานต์ กลั้วน้ำว่า ซึ่งการที่จะพิจารณาว่าควรจะปลูกพืชชนิดไหน ควรร่วมกันวิเคราะห์ต้นทุนทรัพยากรเดิมที่มีในพื้นที่อยู่แล้ว ว่าจะเป็นตัวเลือกที่นำมาใช้สร้างโอกาสในการพัฒนาอาชีพได้หรือไม่ โดยพิจารณาควบคู่กับปริมาณและคุณภาพในพื้นที่ที่สำคัญและต้องถูกนำมาใช้ในการพิจารณาพร้อมคือโอกาสทางการตลาด ราคา และปริมาณในการรับซื้อผลผลิต ถ้าหากผลผลิตมีราคาสูง ปริมาณในการรับซื้อเป็นจำนวนมากย่อมเกิดความมั่นคงทางด้านอาชีพ เกิดรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว เมื่อเกิดรายได้เพียงพอก็ไม่จำเป็นต้องขยายพื้นที่ทำกินใหม่ ลดการบุกรุกทำลายป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกินใหม่ เมื่อปรับรูปแบบการเกษตรเป็นไม้ผลยืนต้นแล้วราษฎรจะให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่ามากขึ้น เพื่อเป็นการและรักษาผลประโยชน์ของตน นำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และป้องกันไฟป่าในพื้นที่รวมกันเป็นเครือข่ายที่ใหญ่ขึ้นต่อไป และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ที่เป็นสีเขียวในปัจจุบันจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสำรวจการถือครองที่ดินในแต่ละแปลงโดยร่วมกับชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชนเข้ามาร่วมดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนแล้วนำข้อมูลการถือครองที่ดินมาประมวลผลช่วยให้สามารถบริหารจัดการพื้นที่ต้นน้ำให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการปลูกฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่เสื่อมสภาพ โดยใช้หลักในการอนุรักษ์ควบคู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนภายใต้แผนบูรณาการร่วมจากทุกภาคส่วน

๓. บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

บทวิเคราะห์

ทรัพยากรป่าไม้ป่าไม้จัดเป็นทรัพยากรที่สามารถทดแทนได้ด้วยตัวเอง (renewable resource) ดังจะเห็นได้จากการที่พื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกและรบกวน เมื่อปล่อยทิ้งไว้ระยะหนึ่งก็จะเกิดการเจริญเติบโตพันธุ์ไม้ดั้งเดิม (native species) โดยเฉพาะป่าที่ถูกทำลาย (deforestation) ที่มีขนาดพื้นที่ไม่กว้างขวางและการรบกวนที่เกิดขึ้นไม่รุนแรงต่อเนื่อง โดยอาจยังหลงเหลือไม้ยืนต้นในพื้นที่จำนวนมาก ทำให้เกิดการเจริญทดแทนตามธรรมชาติได้ดี แต่การทดแทนที่เกิดขึ้นจะใช้เวลานานขึ้นยาวนาน โดยเฉพาะในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม) ที่มีการบุกรุกเป็นบริเวณกว้างและเกิดการรบกวนทั้งมนุษย์และธรรมชาติอย่างรุนแรง ทำให้ปัจจัยแวดล้อมที่จำเป็นต่อการตั้งตัวพันธุ์ไม้ดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ และ ไม่ส่งเสริมต่อการทดแทนตามธรรมชาติ ประกอบกับพื้นที่ป่าที่ถูกทำลายอย่างรุนแรงอาจไม่มีพันธุ์ไม้ดั้งเดิมหรือส่วนสืบพันธุ์ของพืชหลงเหลืออยู่ โอกาสที่จะฟื้นสภาพกลับมาเป็นป่าสุดท้าย (climax forest) เป็นไปได้ยากมากและอาจจะต้องใช้เวลานาน (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, ๒๕๕๕)

การปลูกฟื้นฟูป่าต้นน้ำจะให้ประสบความสำเร็จอย่างดีนั้น นอกจากการดำเนินการตามขั้นตอนกิจกรรมต่างๆตามหลักวิชาการวนวัฒนวิทยา (silvicultural systems) แล้วจะต้องเพิ่มมาตรการทางสังคม ด้วยการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และภาคประชาชน ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าหรืออยู่บริเวณใกล้กับที่ป่า เช่น อุทยานแห่งชาติ พื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารต่าง ๆ และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๓ (๒) ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลาย ทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการ ที่กฎหมายบัญญัติ” และ มาตรา ๕๗ ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้อง อนุรักษ์ ค้ำครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหาร จัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุล และยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ดำเนินการและได้รับประโยชน์ จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๖๐)

แนวความคิด

“การปลูกฟื้นฟูป่าต้นน้ำ” หมายถึง การจัดการพื้นที่ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมให้มีศักยภาพในการฟื้นตัวเอง ได้ตามธรรมชาติ โดยการนำพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆปลูกลงบนพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, ๒๕๕๓)

“ป่าต้นน้ำ” หมายถึง ป่าธรรมชาติที่ปรากฏอยู่บริเวณพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ซึ่งโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ที่อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ๗๐๐ เมตรขึ้นไป และ/หรือ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่า ๓๕ เปอร์เซ็นต์ และ/หรือ เป็นพื้นที่ที่อยู่ในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (watershed classification) ชั้นที่ ๑ และ ๒ ตามมติคณะรัฐมนตรี ชนิดของป่าไม้ที่มักจะปรากฏให้เห็นอยู่บริเวณพื้นที่ต้นน้ำ ได้แก่ ป่าดิบเขา ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง ส่วนป่าสนเขานั้น ส่วนใหญ่มักจะพบเป็นพื้นที่ขนาดเล็กที่กระจายตัวอยู่เฉพาะบริเวณสันเขาและไหล่เขาที่มีชั้นดินตื้นเท่านั้น(ส่วนวิจัยต้นน้ำ สำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ, ๒๕๕๕)

“ป่าเสื่อมโทรม” หมายถึง ป่าที่มีสภาพเป็นป่าไม่ร้าง หรือทุ่งหญ้า หรือเป็นป่าที่ไม่มีไม้ค่าขึ้นอยู่เลย หรือมีไม้มีค่าลักษณะสมบูรณ์เหลืออยู่เป็นส่วนน้อย และป่านั้นยากที่จะฟื้นคืนตามธรรมชาติได้ (มติคณะรัฐมนตรี ๙ พฤษภาคม ๒๕๓๒)

“การมีส่วนร่วม” หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคน ชุมชน องค์กรประชาชนที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมพิจารณาวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ปัญหาและร่วมรับผิดชอบ ด้วยความสมัครใจเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ประพันธ์, ๒๕๕๓)

ข้อเสนอ

๑. ในการบูรณาการดำเนินโครงการฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่เสื่อมสภาพ ทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วมต้องมีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบ กำหนดเป้าหมาย จัดทำแผนและดำเนินการ

๒. ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ราษฎรให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากร และหากมีการปลูกป่าควรมีการประเมินผลกระทบต่องสังคม (Social Impact Assessment : SIA) ก่อนทุกครั้ง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาและสร้างความเปลี่ยนแปลงทางบวกด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจที่ดีให้กับสังคม

๓. การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ที่ยั่งยืนควรควบคู่ไปกับการพัฒนาเรื่องรายได้ให้เพียงพอจากรายจ่าย สร้างโอกาสและรูปแบบการดำรงชีพของราษฎรที่สอดคล้องและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๔. ปัจจัยทางการตลาดจะเป็นตัวกำหนดทิศทางแห่งความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎร และเมื่อมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นแล้วจะช่วยขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมด้านการอนุรักษ์ให้เข้มแข็ง

๔. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. การปลูกฟื้นฟูป่าอย่างมีส่วนร่วมโดยภาคประชาชน มีประโยชน์ด้านการป้องกันหรือลดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่รับผิดชอบการดำเนินการโครงการ กับชุมชนหรือประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบ การตัดสินใจในการดำเนินงานจะได้รับการยอมรับและช่วยลดความขัดแย้ง ได้รับความร่วมมือ การยอมรับจากประชาชนมากขึ้น

๒. ประชาชนในพื้นที่ดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision – making) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefits) มีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) ประชาชนมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น รวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนมีส่วนร่วมในดำเนินโครงการปลูกฟื้นฟูสภาพป่า ก่อให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืน

๓. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการ มีทางเลือกในการตัดสินใจหลากหลาย เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ และตรงตามความต้องการของท้องถิ่น ลดค่าใช้จ่ายและลดเวลาในการปฏิบัติงาน

๔. เปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ภาคเอกชน และหน่วยงานในท้องถิ่น เข้าร่วมดำเนินงานปลูกฟื้นฟูป่าได้มากยิ่งขึ้น ทำให้ได้รับการยอมรับ ความร่วมมือ ก่อให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืนตลอดไป

๕. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. เนื้อที่ป่าเสื่อมโทรมได้รับการฟื้นฟู ภายใต้แผนบูรณาการร่วมจากทุกภาคส่วนไม่น้อยกว่า ๑ แห่ง ต่อปี

๒. ลดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐกับชุมชนในพื้นที่เป้าหมายไม่น้อยกว่า ๑ ชุมชนต่อปี

๓. ชุมชนมีส่วนร่วมและมีความรู้ เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่เสื่อมสภาพอย่างน้อย

๑ หมู่บ้านต่อปี

๔. ชุมชนให้ความร่วมมือในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่เสื่อมสภาพ ไม่น้อยกว่า ๑ ชุมชนต่อปี

(ลงชื่อ)

(.....นายชัชชัย วงศ์อยู่.....)

วันที่...๒๗.../.....กุมภาพันธ์...../.....๒๕๖๘.....

ผู้ขอประเมิน